

Türk birliyi: vahid gücün zirvəsi

Türk dövlətlərini ortaq etnik köklər, mədəniyyət və ənənələr birləşdirir. Dünyanın hansı tərəfində yerləşməsindən asılı olmayaraq bu uyğun, yaxın, bəzənsə oxşar cəhətlər onları bir araya gətirir. Bu mədəniyyət, ənənə və dəyərlər toplusu türk xalqlarının gücüdür. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin də vurğuladığı kimi, daxili siyasi və iqtisadi sabitlik, əhəmiyyətli geostrateji mövqe, müsbət demoqrafiya və gənc əhali, nəqliyyat-logistika sahəsində böyük imkanlar, təbii resurslar, habelə hərbi və hərbi-texniki sahədə artan potensial Türk Dövlətləri Təşkilatını global arenada vacib aktora çevirir.

TDT-nin rəsmi görüşləri ilə yanaşı, qeyri-rəsmi görüşlərinin də artıq ənənə halını alması birliyin gücünü daha da artırır. Oktyabrın 7-də Qəbələdə keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə Görüşü bir daha təsdiq etdi ki, belə görüşlər türk dünyasını birlik və həmrəyliyin zirvəsinə aparır.

Azərbaycanın sülh gündəliyi

Azərbaycan sülh və əmin-amanlığın, sabitliyin tərəfdarı olan bir dövlət kimi nəinki TDT-nin görüşlərinə, bütün dünyaya bu gün sülh gündəliyi təqdim edir. 30 il torpaqları işğal altında olan, 30 ilin o başında da, bu başında da müharibə ilə üz-üzə qalan, minlərlə soydaşı yurd-yuvasından məcburi şəkildə qovulan ölkə bütün bu çətinlikləri geridə qoyub, uzun illərin mübarizəsinin nəticəsi olaraq 2020-ci və 2023-cü ildə əldə etdiyi böyük Zəfərlərdən sonra təbii ki, dünyaya sülh gündəliyi təqdim edəcək. Bu gündəlikdə sülhün və sabitliyin hər şeydən vacib olduğunu, ölkələrin ayrı-ayrılıqda inkişafının, birlik və həmrəyliyin yalnız sabitliklə mümkün olduğunu bəyan edir. Dövlət başçısının da dediği kimi: TDT-nin təməl sənədi olan Naxçıvan Sazişində sülhün qorunması və təhlükəsizlik əsas məqsəd və vəzifələr sırasında yer alıb. Dünyanın üzleşdiyi hazırkı geosiyasi və təhlükəsizlik çağırışları fonunda, ötən il Şuşada qeyri-rəsmi Zirvə Görüşü zamanı qəbul edilmiş

Qarabağ Bəyannaməsinə və bugünkü Zirvə Görüşünün "Regional sülh və təhlükəsizlik" mövzusunə uyğun olaraq, türk dövlətlərinin vahid güc mərkəzi kimi çıxış etməsi olduqca vacibdir.

Prezident İlham Əliyevin Zirvə toplantısında təhlükəsizliklə bağlı dəyərli fikirləri də sülh gündəliyinin məqamlarıdır. Məlumdur ki, təhlükəsizlik təmin edilmədən inkişaf mümkün deyil. Beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin kobud şəkildə pozulduğu dövrdə ölkələrimiz arasında hərbi və hərbi-texniki sahədə əməkdaşlıq çox önəmli amillərdən biridir. Bu çərçivədə müttəfiqimiz olan Türkiyə ilə dərin əməkdaşlıq mövcuddur. Yalnız son bir ildə Türkiyə ilə birgə 25-dən artıq ikitərəfli və çoxmillətli hərbi təlimlər keçirilmişdir.

Ölkələrimiz arasında hərbi, müdafiə və təhlükəsizlik sahələrində geniş əməkdaşlığı nəzərə alaraq, 2026-cı ildə Azərbaycanda Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin birgə hərbi təlimlərinin keçirilməsini təklif edirik.

Bugünkü dünyada hərbi güc hər bir ölkənin müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün əsas amilidir.

2020-ci il 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi Zəfərimiz, həmçinin 2023-cü ildə qətiyyətli antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 30 illik işğalına son qoyuldu. Bununla da ölkəmizin ərazi bütövlüyü və əzəli torpaqlarımız üzərində suverenliyi bərpa olundu. Bu tarixi nailiyyət

yalnız Azərbaycanın milli iradəsinin və əzmkar mübarizəsinin təntənəsi deyil, eyni zamanda, bölgədə ədalətin, sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasına mühüm töhfədir.

İki ay əvvəl Vaşinqtonda, Ağ Evdə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin paraflanması Cənubi Qafqazı sülh məkanına çevirəcək. Vaşinqton Zirvəsi çərçivəsində, eyni zamanda, ATƏT-in Minsk qrupunun və əlaqədar strukturların bağlanması üçün edilmiş birgə müraciətə uyğun olaraq, sentyabrın 1-də ATƏT tərəfindən qəbul edilmiş qərarla keçmiş münaqişənin bu qalıqları da aradan qaldırıldı. Beləliklə, atdığımız addımlar Azərbaycanın irəli sürdüyü sülh gündəliyini bir daha təsdiq etdi.

Biz Ermənistan işğalını heç vaxt unutmayacağıq. Şəhidlərimizin əziz xatirəsini həmişə qəlbimizdə saxlayacağıq. Onların qanını biz döyüş meydanında aldıq. İşğalçını əzəli torpaqlarımızdan qovduq, Zəfər çaldıq və eyni zamanda, ədalətli sülhə nail olduq.

Türkün dostu türkdür!

Türk dövlətləri əsasən Asiyada və Şərqi Avropada yerləşir. Bu gün dünyada rəsmi olaraq 6 müstəqil türk dövləti mövcuddur. Onlardan beşi – Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Qırğızıstan SSRİ dağılandan sonra 1991-ci ildə, Osmanlı İmperiyasının varisi olan Türkiyə isə 1923-cü ildə öz müstəqilliyini elan edib. Şimali Kipr Türk Respublikasının müstəqilliyi dünya dövlətləri tərəfindən hələ tanınmayıb. 2005-ci ilin məlumatlarına görə dünyada türk dillərində danışan əhəlinin ümumi sayı 200 milyondan çoxdur.

200 milyondan çox insanı bir-birini anladığı ortaq dil, yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, mədəniyyət, tarix, ənənə və dəyərlər birləşdirirsə, deməli, bu, böyük gücdür. Bunu da tarix sübut edib ki, türkün ən yaxın dostu elə türkdür. Çünki onları bir dəyər birləşdirir və bu dəyərlər, hörmət, sayğı əmin-amanlığı və sülhü də təmin edir. Bu baxımdan türk dövlətlərinin bir araya gəlməsi, birlik və həmrəylik nümayiş etdirməsi dünyaya

da bir mesajdır. Təbii ki, türkün böyüklüyünü, gücünü göstərmək və türkün ən yaxşı dostunun türk olduğu baxımından.

Bu dostluğu Azərbaycan xalqı olaraq hər zaman həyatımızda hiss etmişik və görmüşük. Türk dövlətləri 30 il torpaqlarımız işğal altında olanda da, qazandığımız böyük Zəfər zamanı da həmişə yanımızda olub. Zəfərdən sonra Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə başlanan bərpa işlərində də yanımızdadırlar. Azad torpaqlarımızın yenedən çiçəklənməsinə, soydaşlarımızın ata-baba yurduna qayıtmasına onların hər birinin özünəməxsus töhfəsi var. Dövlətimizin başçısı da Zirvə görüşündə bu məsələyə münasibət bildirdi: ...Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasına dəstək üçün qardaş ölkələrə bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Füzulidə Mirzə Uluqbəy adına məktəb, Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi, Ağdamda Manas adına məktəb artıq fəaliyyətdədir. Bu, özbək, qazax, qırğız qardaşlarımızın hədiyyəsidir. Macar qardaşlarımızın hədiyyəsi Cəbrayılada tikilən məktəbdir. Türkmən qardaşlarımızın hədiyyəsi – bu gün təməli qoyulan Füzuli məscididir. Qardaş Türkiyənin şirkətləri bir çox tunellər, körpülər, yollar inşa edir. Azərbaycan xalqı bu qardaş dəstəyini heç vaxt unutmayacaq.

Söz yox ki, Azərbaycan da qardaş və dost türk dövlətlərinin hər hansı birindəse

problem baş verəndə, oraya ilk yardım gəndərən, kömək edən ölkə olub. Bütün bunlar müasir dövrdə qarışıq vəziyyətdə olan dünyaya da bir nümunədir. Dövlətlərin bir-biri ilə sülh şəraitində yaşamasından, bir-birinə yardımından, eyni zamanda hörmət və qayğısından gözəl nə ola bilər ki?..

Zəngəzur dəhlizi türk dünyasının qapısı olacaq

Bu dəhlizin nə qədər böyük əhəmiyyəti malik olduğunu artıq bütün dünya dərk edir. Dövlətimizin başçısı hələ İkinci Vətən müharibəsi bitən gün imzalanan üçtərəfli Bəyanata 9-cu bəndi-Naxçıvanla Azərbaycanın qərb rayonları arasında quru yol əlaqəsinin yaradılması ilə bağlı bəndi saldırmışdı. Ermənilər bu öhdəliyi həyata keçirməsələr də, artıq Zəngəzur dəhlizi həyata vəsiqə ala bilib və yaxın gələcəkdə reallaşmasına bütün dünya şahid olacaq.

Zəngəzur dəhlizinin açılmasının böyük geosiyasi və iqtisadi əhəmiyyəti Azərbaycanın Orta Dəhliz üzərində və Şimal-Cənub marşrutı boyu yerləşməsi deməkdir. Dəhliz Rusiya, Azərbaycan, Türkiyə, İran və Ermənistan da qoşularsa, bölgədə beştərəfli yeni əməkdaşlıq platformasının yaradılması, Türkiyə üzərindən türk dünyasına uzanan yeni inteqrasiya xəttidir.

Dövlətimizin başçısının da Zirvə görüşündə dediği kimi: Azərbaycan Şərqi Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin fəal iştirakçısıdır. Ölkəmiz Türkiyə ilə Mərkəzi Asiya arasında coğrafi, iqtisadi, nəqliyyat və digər sahələrdə körpü rolunu oynayır... Zəngəzur dəhlizi həm Orta Dəhliz, həm də Şimal-Cənub Dəhlizi çərçivəsində yeni nəqliyyat arteriyası və ikinci marşrut kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Beləliklə, türk birliyi vahid gücün nə olduğunu dünyaya göstərməkdir. Bu, ümumilikdə dünyaya, eyni zamanda mədəniyyəti, tarixi, dəyərləri eyni və oxşar olan digər dövlətlərə də nümunə gücündədir.

Mətanət Məmmədova